

Motion till riksdagen 2010/11:Ub284

av **Rossana Dinamarca m.fl. (V)**

Behörighet och antagning till högskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om högskolebehörighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kurser i vissa ämnen i gymnasieskolan inte ska kunna ge extra meritpoäng vid urval till utbildningar i högskolan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den s.k. 25:4-regeln ska återinföras.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att urvalsgruppen för högskoleprov i kombination med arbetslivserfarenhet ska återinföras.

Grundläggande behörighet till högskolan

I enlighet med regeringens proposition ”Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet” (prop. 2006/07:107) har riksdagen tidigare beslutat om nya regler för grundläggande behörighet för tillträde till högskoleutbildning. De nya reglerna tillämpades första gången vid ansökningen höstterminen 2010. Bland annat har betyg från gymnasieskolan fått mycket större betydelse jämfört med tidigare regler.

De nya reglerna innebär att många utestängs från möjligheten att studera vid högskolan trots att de har goda förutsättningar att tillgodogöra sig studierna. Det drabbar inte minst underrepresenterade grupper vid högskolan eftersom de studerandes bakgrund är det som har störst inflytande på betygen inom den behörighetsgivande utbildningen.

De nya behörighetsreglerna har mött stark kritik, bl.a. från den tidigare universitetskanslern, dels p.g.a. att det är ett krångligt system, dels för att sökande med äldre och utländska betyg diskrimineras. Det senare strider

Fel! Okänt namn på

dessutom antagligen mot EU-rätten. Opinionen har varit så stark att regeringen har erkänt att det finns brister och att den tänker utreda det nyligen införda regelverket. De många invändningarna till trots har regeringen aviserat att ytterligare förändringar av behörighetsreglerna kommer att genomföras, vilket innebär att ännu färre kommer att kunna söka och konkurrera om högskoleplatser. Det kan leda till att snedrekryteringen till högskolan ökar och därför återkommer Vänsterpartiet i denna fråga trots tidigare motioner i samma ämne.

Ännu en anledning att väcka frågan igen är att sambanden mellan förkunskaper och förmåga att tillgodogöra sig högskoleutbildning inte är tillräckligt kända. I Högskoleverkets rapport "Icke godkänd i gymnasieskolan – godkänd i högskolan?" (2007:1) påvisas ett statistiskt samband mellan betyg och avlagda högskolepoäng. Däremot framkommer det ingenting i rapporten som tyder på att betygsnivåer skulle kunna användas för att förutse en enskild individs prestationer på en högskoleutbildning, vilket borde vara det som är relevant vid antagning.

Urvalssystemet har också blivit mer differentierat. Flera nya kvotgrupper för urval har skapats som innebär att sökande som kommer med betyg direkt från gymnasieskolan gynnas framför dem som har kompletterat på komvux, läst in behörigheten på folkhögskola eller har utländska betyg. Regeringens motiv verkar vara att slussa ungdomar genom utbildningssystemet så snabbt som möjligt för att stå till arbetsmarknadens förfogande. Vi är inte helt övertygade om att det är det mest rationella eller ens det mest kostnadseffektiva systemet. I många yrken är tidigare erfarenheter värdefulla och t.o.m. nödvändiga för att göra ett bra jobb. En viss distans till studierna i gymnasieskolan kan också ge tid till eftertanke och därigenom minska risken för felval. Det behövs därför ett system för urval och antagning som jämför kunskaper och inte vilken utbildning de sökande har gått, med syftet att göra antagningen mer rättvis.

Mot bakgrund av att det behövs bättre analyser av vilka orsakssamband som råder vad gäller förkunskapskrav, förmåga att tillgodogöra sig högre studier, studenternas bakgrund, högskolans undervisning m.m. anser Vänsterpartiet att det är olyckligt att höja kraven för grundläggande behörighet utan att dessa frågor har blivit grundligt analyserade och belysta. Det bör tillsättas en utredning med uppgift att besvara dessa frågor. Utredningen ska också analysera och lägga fram förslag på hur urval och antagning kan styras av de sökandes kunskaper i stället för vilken utbildningsform de har genomgått. Detta bör ges regeringen till känna.

Meritkurser

Den kanske mest ogenomtänkta av regeringens förändringar av antagningen till högskolan är att sökande med betyget godkänt från vissa kurser i ämnena moderna språk, engelska och matematik samt områdeskurser kan få upp till 2,5 extra meritpoäng. Förutom att förslaget är oklart, krångligt och svåröver-

Fel! Okänt namn på

skådligt – inte minst för dem som ska söka till gymnasiet i årskurs 9 – är det djupt orättvist och bidrar till en ökad social och etnisk snedrekrytering.

Sambandet mellan kunskaper i språk och utbildning vid högskolan är dåligt klarlagt. Enligt regeringen syftar förslaget till att premiera studier i gymnasieskolan som är relevanta för den högskoleutbildning som söks. Regeringen har dock inte presenterat något underlag som visar på vilket sätt studier i språk är relevant för högskoleutbildning. Finns det t.ex. belägg för att tidigare språkstudier generellt gör att studenter tillgodogör sig högskoleutbildning på ett bättre sätt? För Vänsterpartiet är det en självklar princip att kunskaper som inte har något samband med den valda utbildningen inte ska premieras extra vid urvalet. Givetvis kräver vissa utbildningar specifika förkunskaper, men detta ska i så fall framgå av den särskilda behörigheten; och den särskilda behörigheten ska ange de kunskaper som behövs för att de sökande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Det finns därför ingen anledning att tvinga gymnasieelever att överutbilda sig. De bör i stället kunna ägna en större del av tiden i gymnasiet till att öka sin bildning.

Den allvarligaste invändningen mot förslaget handlar emellertid om att alla elever inte får samma möjligheter att konkurrera om platserna på vissa utbildningar i högskolan. Alla gymnasieskolor har inte förutsättningar att anordna samtliga kurser i ämnen som kan ge extra meritpoäng. Det kan t.ex. bero på att det saknas lärare i språk eller att för få elever har valt att läsa ett visst språk. Inom många yrkesförberedande program finns inte ens utrymme att läsa alla meritkurser. Den nya gymnasieskolereformen kommer dessutom att öka skillnaden mellan olika nationella program.

För att en elev ska kunna få maximal meritpoäng i moderna språk måste han eller hon läsa språket som språkval redan från grundskolans årskurs 6. Valet ska alltså göras redan när eleven är 11 år. Många föräldrar är inte medvetna om betydelsen av detta val. Det kan vara svårt att förmå sina barn att läsa språk när så många skolor lockar med en helt annan profil, t.ex. idrott eller estetiska ämnen.

Vidare är det förvånande och snudd på diskriminerande att regeringen endast vill främja vissa språkkunskaper. De elever som läser kurser i modersmål får nämligen inga extra meritpoäng. Bland annat får det den olustiga konsekvensen att de nationella minoritetsspråken behandlas olika. De som har läst finska eller samiska kan få extrapoäng medan kunskaper i jiddisch, romani chib eller meänkieli inte ger det. Att danska premieras men inte norska är snarast tragikomiskt i sammanhanget.

Givetvis slår förslaget också mot elever från hem utan studietraditioner. Moderna språk är ofta ett läxintensivt ämne och de elever som har välutbildade föräldrar som kan ge stöd och hjälp får ett stort försprång framför de elever som saknar möjlighet att få hjälp i hemmet. Det kommer att leda till en ökad social snedrekrytering på högskoleutbildningar med högt söktryck och höga antagningspoäng, t.ex. läkarlinjen, där snedrekryteringen redan är mycket stor.

Om det är nödvändigt att fler människor är språkkunniga i det svenska samhället bör det åstadkommas med andra åtgärder, utan att man bestraffar dem som inte har dessa kunskaper. Det krävs andra styrmedel än dem som

Fel! Okänt namn på

regeringen föreslår. Ett sätt kan vara att avskaffa betygen eller åtminstone införa ämnesbetyg i gymnasieskolan. I dag hämmas lusten att lära många gånger av rädslan att få ett dåligt betyg på en kurs. Detta gäller särskilt språk, som av många elever uppfattas som mycket krävande. Det skulle givetvis också vara möjligt att stärka språken vid högskolan och Vänsterpartiet ser inga problem med kurser som vänder sig till nybörjare.

Kurser i vissa ämnen i gymnasieskolan ska inte kunna ge extra meritpoäng vid urval till utbildningar i högskolan. Detta bör ges regeringen till känna.

Behörighet genom arbetslivserfarenhet

År 2008 upphörde den s.k. 25:4-regeln, som innebar att sökande som var 25 år och hade minst fyra års arbetslivserfarenhet samt hade kunskaper motsvarande godkänt betyg i Svenska B och Engelska A automatisk var behöriga att läsa vid högskolan. Under en övergångsperiod tillämpas regeln fortfarande för dem som är födda före 1983 och har arbetat minst halvtid i fyra år före den 1 juli 2008. Förra året var det fortfarande ca 8 000 studerande som antogs tack vare 25:4-regeln. Den har varit viktig för att öka mångfalden på högskolor och universitet, och genom att ta bort den har regeringen byggt fler hinder som förstärker den sociala och etniska snedrekryteringen.

25:4-regeln innebar på intet sätt att dörrarna till högskolan stod helt öppna. Det krävdes också samma kunskaper som av sökande med betyg från gymnasieskolan och i vissa fall även särskild behörighet. Sökande med enbart arbetslivserfarenhet måste alltså i de flesta fall komplettera med antingen komvux eller högskoleprov för att kunna komma in på de flesta utbildningar. Många högskolor säger sig dessutom ha mycket positiva erfarenheter av de studenter som har antagits genom denna regel. Det är också svårt att se någonting negativt med åldersmångfald bland de studerande.

25:4-regeln är nu ersatt med bedömning av reell kompetens, vilket är både mer komplicerat och mer rättsosäkert. Metoderna för sådana bedömningar är väldigt olika på olika lärosäten och kan vara svåra att förstå för de sökande. Eftersom bedömningarna riskerar att bli subjektiva är det svårt att uppnå rättssäkerhet och eftersom proceduren är resurskrävande finns det risk för att vissa lärosäten försöker prioritera bort dem. Regeringen har dessutom inte vidtagit några åtgärder för att kvalitetssäkra de olika högskolornas bedömningar av reell kompetens för att göra dem mer likvärdiga och rättvisa. Det är allvarligt, särskilt som en högskola inte är skyldig att godkänna en bedömning som har gjorts av en annan högskola, och därför ska den s.k. 25:4-regeln återinföras. Detta bör ges regeringen till känna.

Urvalsgruppen för sökande med resultat från högskoleprovet i kombination med arbetslivserfarenhet har också avskaffats. Även detta missgynnar grupper som av tradition sällan söker sig till högskolan. Denna urvalsgrupp, högskoleprovet med arbetslivserfarenhet eller den s.k. HA-gruppen, ska också återinföras. Detta bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 21 oktober 2010

Rossana Dinamarca (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Høj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Josefin Brink (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)